

HAUKIVEDEN KALATALOUSALUEEN KÄYTTÖ- JA HOITOSUUNNITELMA

SISÄLLYSLUETTELO

Haukiveden kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma	1
Johdanto	3
Suunnitelma osa-alueelle 1 (Haukiveden pääallas)	3
Perustiedot vesialueesta.....	3
Vesialue ja sen tila	4
Kalakantojen ja kalastuksen nykytila	5
Vesialueen erityispiirteet ja muu käyttö.....	8
Vesialueiden käytön alueellinen suunnittelu ja yhteistoiminnan kehittäminen kalatalousalueella	8
Kalataloudellisesti merkittävät alueet	9
Kaupallisen kalastuksen järjestäminen ja kehittäminen.....	9
Vapaa-ajan kalastus ja kalastusmatkailun kehittäminen.....	11
Sidosryhmien yhteistoiminnan kehittäminen.....	11
Toimenpiteet kalakantojen hoitamiseksi ja kalastuksen kehittämiseksi.....	12
Ehdotukset kalastuksen säätelytoimenpiteiksi.....	12
Suunnitelma kunnostustoimenpiteistä.....	13
Suunnitelma istutuksista.....	15
Suunnitelma kalastusta ja kalakantoja koskevan seurannan järjestämiseksi.....	16
Kalakantojen ja kalastuksen tavoitetilat ja osatavoitteet.....	17
Kalakantojen elivoimaisuusarviot ja tavoitteet	17
Kalastuksen Seuranta ja tavoitteet	17
Suunnitelma osa-alueelle 2 (Virtavedet)	17
Suunnitelma osa-alueelle 3 (Pienet järvet).....	18
Suunnitelma kalastuksenvalvonnan järjestämisestä	19
Vaelluskalojen, uhanalaisten kalakantojen ja biologisen monimuotoisuuden huomioon ottaminen toimenpiteissä	19
Kalasto	19
Saimaannorppa.....	19
Täpläravun ja muiden vieraslajien huomioon ottaminen toimenpiteissä.....	20
Ehdotus omistajakorvauksien jakamisesta.....	20

Suunnitelma viestinnästä.....	21
Käyttö- ja hoitosuunnitelman toimeenpano ja Vaikuttavuuden arviointi sekä suunnitelman päivitys	22
Viitteet	23

JOHDANTO

Vuonna 2016 uudistuneen kalastuslain myötä entiset kalastusalueet muuttuivat kalatalousalueiksi. Yhteensä kalatalousalueita on Suomessa 118 kappaletta. Kalastuslaki velvoittaa kalatalousalueita laatimaan aluetta koskevan käyttö- ja hoitosuunnitelman. Suunnitelman tarkoituksena on turvata alueen kalavarojen kestävä käyttö ja tuotto, sekä biologinen monimuotoisuus.

Haukiveden kalatalousalue järjestäytyi yleiskokouksessa 23.1.2019. Kalatalousalue sijoittuu Joroisten, Varkauden, Rantasalmen, Savonlinnan ja pieneltä osin Enonkosken kunnan alueelle.

Haukivedellä toimii useita ammattikalastajia ja alue on suosittu virkistyskalastuskohde. Alueella elää ja pesii myös erittäin uhanalainen Saimaannorppa, jonka suojelu asettaa vesien käyttöön erilaisia rajoitteita.

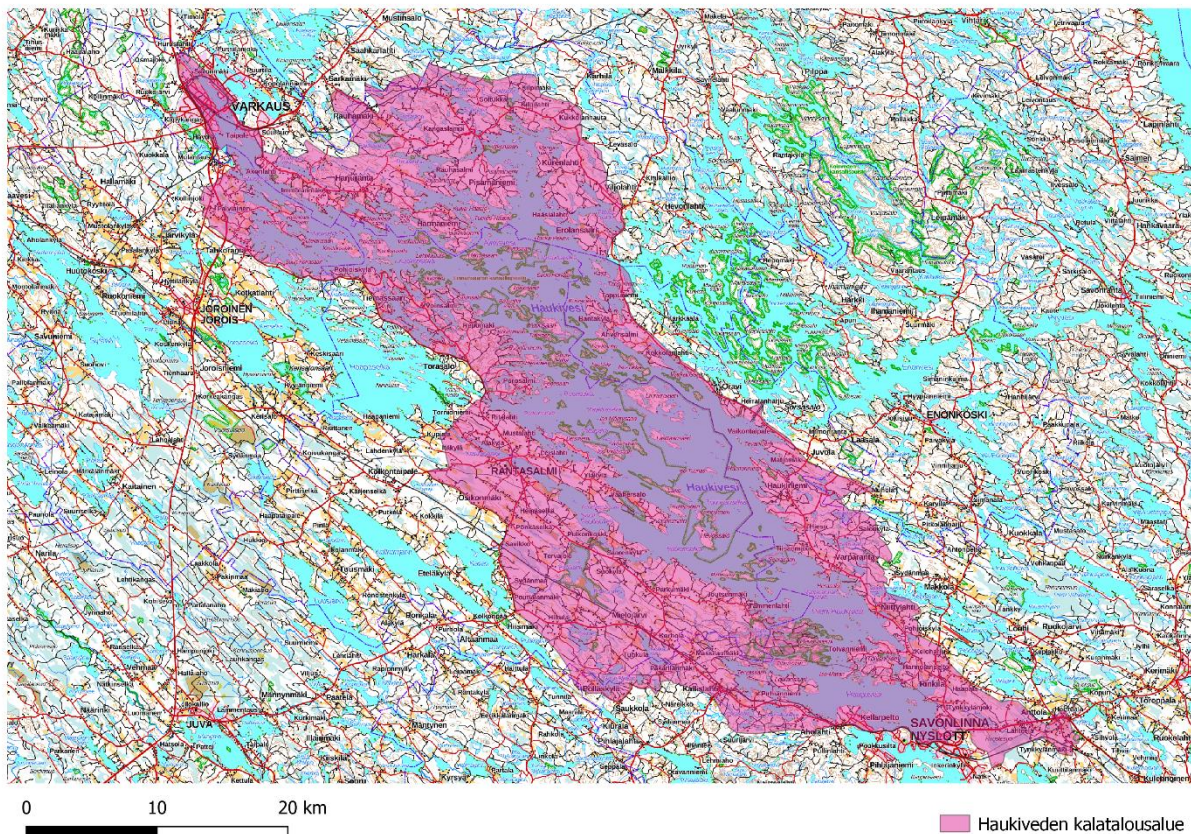
Tämän suunnitelman on tarkoitus toimia työkaluna Haukiveden kalatalousalueen vesialueen omistajille ja käyttäjille seuraavat 10 vuotta.

SUUNNITELMA OSA-ALUEELLE 1 (HAUKIVEDEN PÄÄALLAS)

Perustiedot vesialueesta

Haukivesi on osa Vuoksen päävesistöaluetta ja se sijoittuu Luode – Kaakko suunnassa Varkauden sekä Savonlinnan kaupunkien väliin. Yhteensä vesipinta-alaa on noin 51 500 hehtaaria.

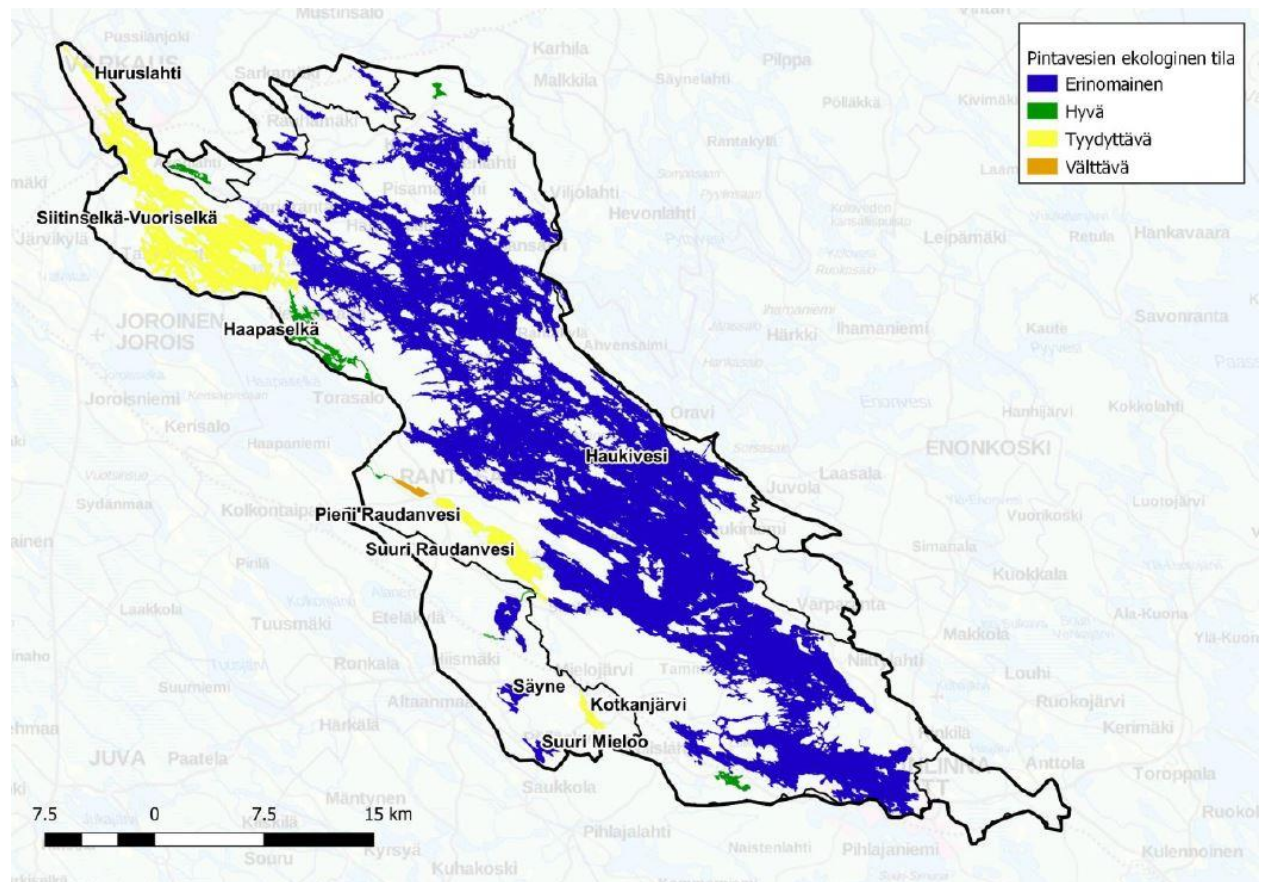
Haukiveden pääallasta kuvaillaan Vuoksen vesistön keskusaltaaksi, sillä Haukivedessä yhtyvät Vuoksen vesistön latvojen pääreitit. Pielisen reitti laskee Haukiveteen idästä Tappuvirran kautta. Kallaveden reitti puolestaan laskee Haukiveden luoteispäähän Konnuksen kautta. Luoteesta Haukiveden Joroisselkään laskee Välijoen-Sysmäjärven valuma-alueen vedet.

Kuva 1 Haukiveden pääallas (n. 50 000 hehtaaria) käsittää noin 80 % koko kalatalousalueen vesipinta-alasta.

VESIALUE JA SEN TILA

Haukiveden kalatalousalueen järvet luokitellaan tyyppiluokituksesta pääosin humusjärveksi ja ekologiselta luokituksesta yli puolet kuuluvat luokkaan hyvä tai erinomainen. Pieni ja Suuri Raudanvesi, Huruslahti, Siitinselkä-Vuoriselkä ja Kotkanjärvi on luokiteltu tilaan välttävä. Ainut ekologiselta luokituksesta välttäväksi arvioitu vesistö on runsaskalkkiseksi järveksi tyyppiluokiteltu Kosulanlampi. Virtavesistä ainoastaan Lautakankaanjoen alaosa ja Puikonkoski ovat luokiteltu ja molempien ekologinen tila on arvioitu hyväksi (Palomäki 2021). Tarkempaa tietoa Haukiveden kalatalousalueen vesien kemiallisesta ja ekologisesta tilasta voi hankkia vuonna 2021 valmistuneesta vesienhoidon yleissuunnitelmasta, mikä löytyy kalatalousalueen verkkosivuilta www.haukivesi.fi.

Kuva 2 Haukiveden kalatalousalueen pintavesien ekologisen tilan luokittelut. (Palomäki 2021)

KALAKANTOJEN JA KALASTUKSEN NYKYTILA

Kalakannat

Haukiveden kalasto on monipuolinen pitäen sisällään kaikki Suomen sisävesien tyypilliset kalalajit. Petokaloista kuha, ahven sekä hauki ovat elinvoimaisia ja kannat vahvoja. Petokalojen elinvoimaisuutta vahvistaa kalatalousalueella tehtyjen Nordic -koeverkkokalastusten tulokset, joissa ahvenkalojen osuus yksikkösaaliista on runsas. (taulukko 3). Ilmastonlämpenemisellä ja Norpan suojelun vuoksi alueelle asetetulla keväisellä verkkokiellolla on vaikutusta edellä mainittujen kevätutuisten kalojen kantojen vahvistumiseen. Lahna-, särki- ja säyne kannat ovat niin ikään runsaat ja elinvoimaiset.

Muikkua esiintyy eniten alueen Kaakkois-osassa, mutta vedenlaadun positiivisen kehityksen seurauksena kannat ovat vahvistuneet myös Pohjois- ja Luoteisosissa järveä. Kuoretta esiintyy paikoittain runsaasti ja se on petokalojen tärkeä saalislaji. Muikku- ja kuorekantojen muodostaman kokonaisbiomassan koetaan olevan

kyseisten lajien osalta Haukiveden pääaltaassa vakio, lajisuhteiden vaihtuessa vuosittain ja alueittain. Siikaa tavataan alueella harvakseltaan.

Haukivesi on osa erittäin uhanalaisen järvilohen ja taimenen vaellusreittiä. Molempia lajeja istutetaan kalatalousalueelle kantojen elinvoimaisuuden palauttamiseksi, mutta myös kalastusta varten. Erittäin uhanalaista Saimaan nieriää tavataan hyvin harvoin. Haukiveden ja sen valuma-alueella sijaitsevilla virtavesissä on esiintynyt myös harjusta, mutta nykyään niistä saadaan vähän havaintoja.

Taulukko 1 Haukiveden kalatalousalueella tehtyjen Nordic-koeverkkokalastusten tuloksia (Eurofins Ahma Oy 2021)

Koekalastusvesistö	Koekalastusvuodet	Verkkoaita/ vuosi	Keskim. yksikkösaalis		Ahvenkalat		*Petoahvenet (>15cm)		Särkikalat	
			kpl/verkkoyö	g/verkkoyö	% kpl	% g	% kpl	% g	% kpl	% g
Haukivesi Huruslahti	2016	10	37	930	65	71	3	11	26	24
Haukivesi Ykspuu	2013, 2016, 2019	8-10	47	1658	71-76	50-73	0-15	0-63	24-29	27-50
Haukivesi Akonniemi	2013, 2016, 2019	8-10	46	1075	65-88	54-80	0-4	0-18	12-34	20-46
Haukivesi Siitinselkä	2013, 2016, 2019	8-10	53	1323	62-82	56-73	0-5	0-22	18-38	27-38
Haukivesi Vuoriselkä	2013, 2019	8-10	50	1116	64-82	59-78	0-5	0-43	17-36	22-41
Haukivesi Haapaselkä	2017	68	28	655	55	46	5	20	36	42
Haukivesi Peonselän alue	2014	68	24	648	77	63	11	41	21	36
Pieni Raudanvesi	2017	24	196	2953	35	37	4	31	65	61
Suuri Raudanvesi	2017	64	22	660	51	48	11	35	38	45

Kalastus

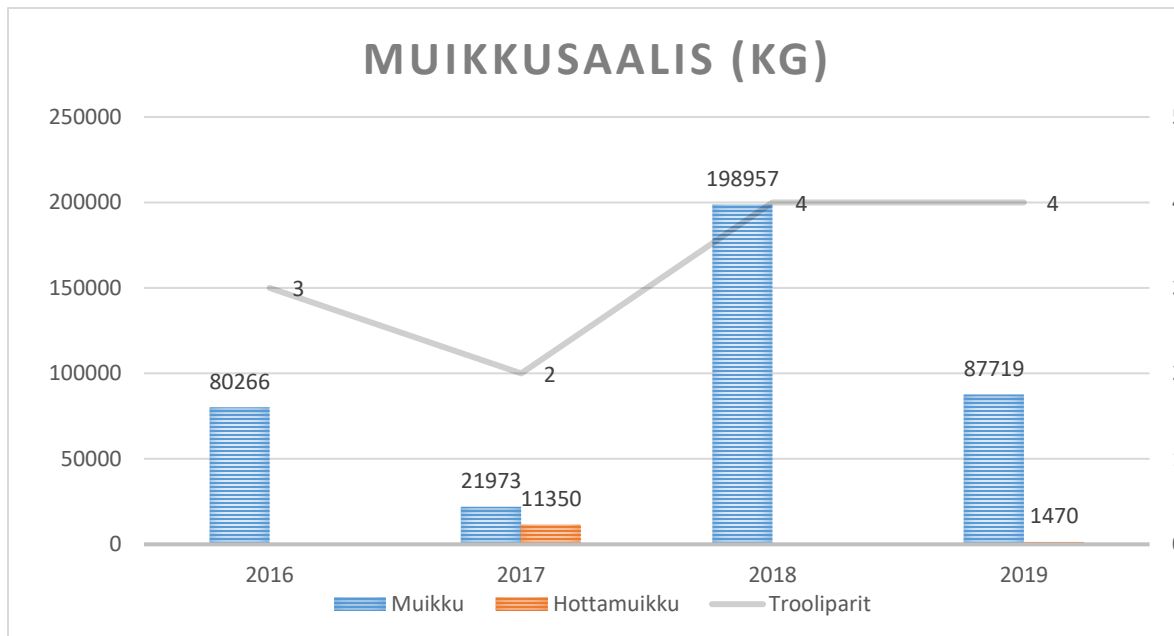
Haukiveden kalatalousalueella toimii 4 ryhmän 1. kaupallista kalastajaa ja arviolta noin 15 ryhmän 2.

kaupallista kalastajaa. Tärkeimmät kaupalliset kalalajit ovat muikku, kuha, ahven, made, hauki, lahna ja muut särkikalat.

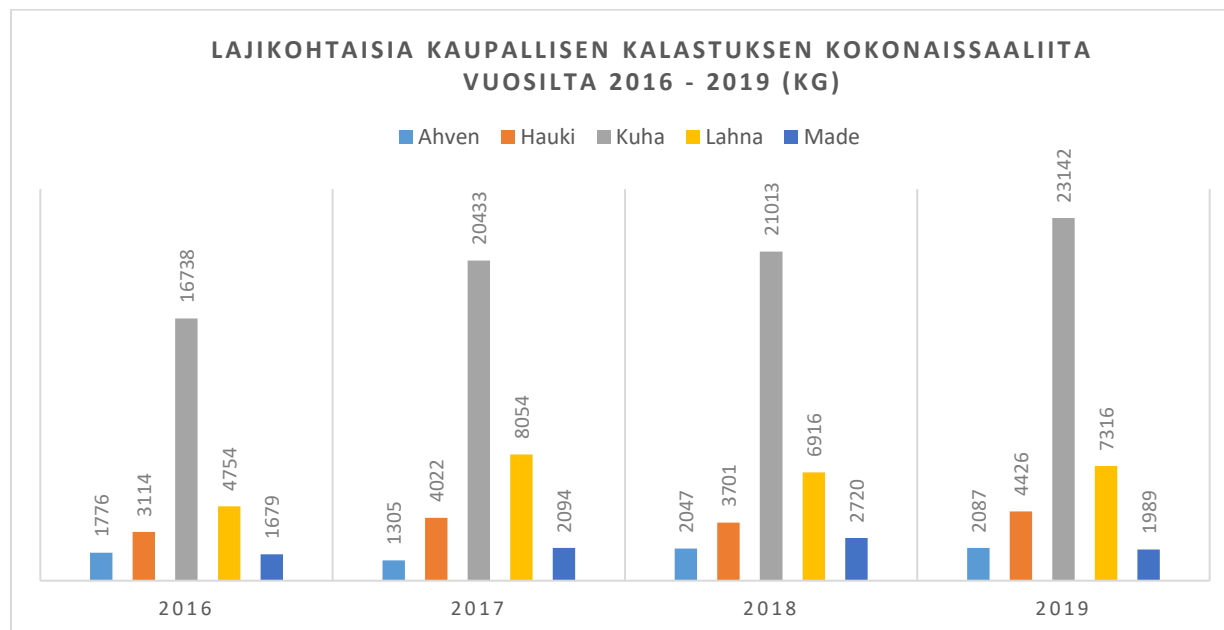
Kaupallisessa muikun pyynnissä tärkein pyyntimuoto on trooli. Avovesikaudella Haukivedellä muikkua troolaa 2 - 5 venekuntaa. Avovesikaudella muikkua pyydetään myös satunnaisesti nuotalla. Talvinuottaukseen Haukivesi soveltuu heikosti epätasaisen pohjan vuoksi.

Taulukko 1 Haukiveden troolisaalis muikun osalta vuosina 2016-2019. (Lähde: Luke, 2021)

Talvisin verkkokalastus on tärkein kaupallisen kalastuksen pyyntimuoto ja tärkein saalislaji on kuha. Norpan suojelun myötä avovesikauden pyynti on siirtynyt enenevässä määrin rysäkalastukseen. Kuhan lisäksi rysillä pyydetään haukea, ahventa, lahnaa ja madetta.

Taulukko 2 Kaupallisen kalastuksen lajikohtaisia kokonaissaaliita. (Lähde: Luke, 2021)

Vapaa-ajan kalastaminen Haukivedellä on pääasiassa viehekalastusta. Suosituimpia kalastusmuotoja ovat heittokalastus, uistelu ja pilkintä. Haukiveden kalatalousalueella kalastettiin yhdellä vavalla 1.9.2017–31.8.2018 välisenä aikana 82553 päivää, mikä on 1,602 päivää yhtä vesihehtaaria kohden (Eskelinen P. ym 2019).

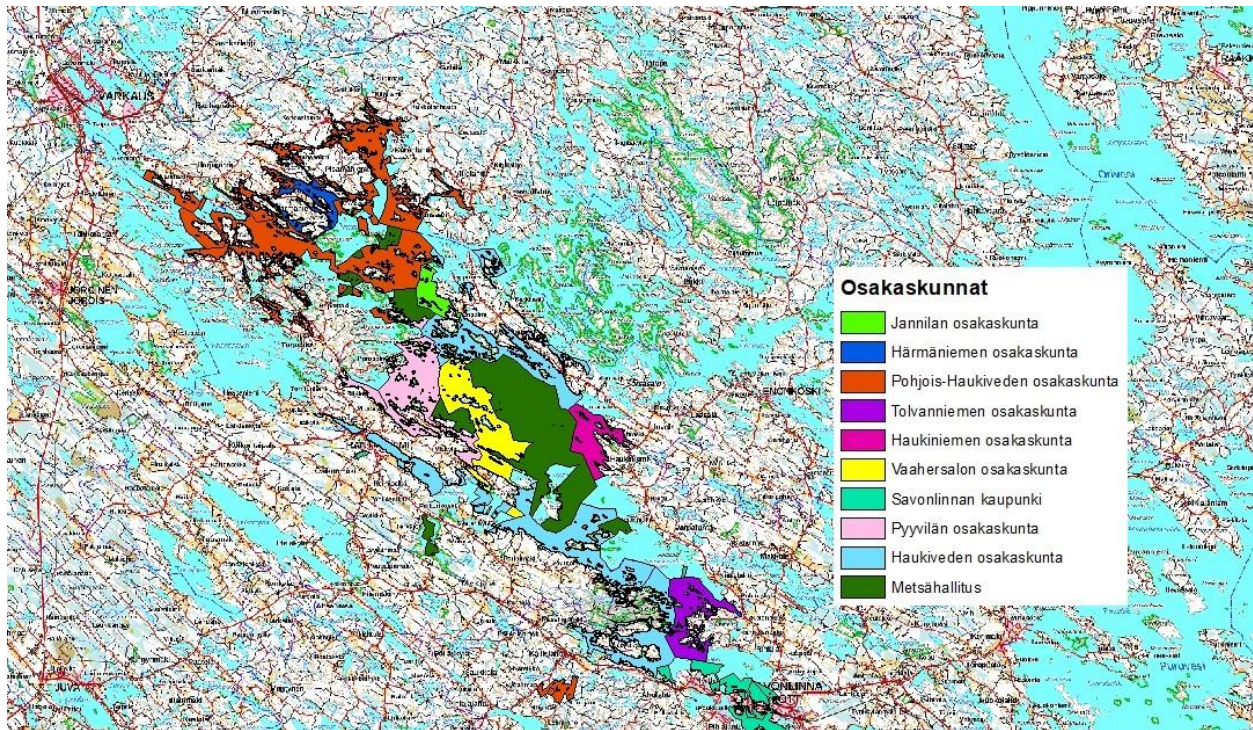
Vapaa-ajan pyydyskalastus on vähentynyt viime vuosina huomattavasti. Norppa-asetus vaikuttanee edellä mainittuun. Heinäkuusta eteenpäin muikun verkkopyynti on suosittu kalastusmuoto vapaa-ajan kalastajien keskuudessa.

VESIALUEEN ERITYISPIIRTEET JA MUU KÄYTTÖ

Haukiveden vesialueen käytöllä on pitkä ja monipuolinen historia. Hyvä esimerkki siitä on, että alueella sijaitsee Linnasaaren kansallispuisto, mutta se on samaan aikaan osa myös aktiivista rahtilaivaliikenneverkostoa. Alueella on tarjolla monipuolisia palveluita ja matkailuyrityksiä, jotka käyttävät vesialuetta osana omia palveluitaan. Ulkoilu, huviveneily ja retkeily ovat alueella suosittuja ajanviettotapoja. Norpansuojelulla on Haukivedellä pitkät perinteet. Alueella tehtiin aikoinaan ensimmäinen norpansuojelusopimus vesialueen omistajien toimesta. Saimaalle tavoitellaan Unescon maailmanperintökohdetta ”Saimaan norppasaaristo”, jonka suunniteltuun alueeseen Haukiveden pääallas osittain kuuluu.

Vesialueiden käytön alueellinen suunnittelu ja yhteistoiminnan kehittäminen kalatalousalueella

Haukivedellä on tapahtunut lähivuosina osakaskuntien yhdistymisiä ja siltä osin tilanne kalatalousalueella melko hyvä. Uusien osakaskuntien muodostumisen myötä Haukivedelle olisi mahdollisuus muodostaa suurimman osan pääaltaasta kattava yhteislupa-alue. Edellä mainittu lisäisi yhteistoimintaa alueella eri vesialueen omistajien välillä.

Kuva 3 Haukiveden kalatalousalueen suurimmat osakaskunnat.

KALATALOUELLISESTI MERKITTÄVÄT ALUEET

Koko Haukiveden pääallas on kalataloudellisesti merkittävää aluetta ja se tarjoaa edellytykset monipuoliseen kaupalliseen- ja vapaa-ajan kalastukseen sekä kalastusmatkailuun. Yli 10 metriä syvät riittävän pitkät yhtenäiset alueet soveltuvat muikun troolaukseen.

KAUPALLISEN KALASTUKSEN JÄRJESTÄMINEN JA KEHITTÄMINEN

Haukivedellä harjoitetaan monipuolisesti kaupallista kalastusta, minkä vuoksi alue soveltuu hyvin eri pyyntimuotojen kehittämiseen. Vesistön kaupallisesti pyydyt kalalajit ovat elinvoimaisia ja niiden valikoitu pyynti edesauttaa kantojen kehitystä.

Muikun pyyntiin soveltuva norppaturvallista rysää tulisi edelleen jatkokehittää, koska pyyntimuoto on tehokas ja ekologinen. Myös muiden lajien pyyntiin tarkoitettujen norppaturvallisten pyydysten kehitystä tulee edistää jatkossa. Saimaannorpan ammattikalastajille aiheuttama taloudellinen haitta tulee kompensoida täysimääräisesti. Kannan kasvun vaikutusta tulee seurata myös kalastuksen näkökulmasta.

Kaupallisen kalastuksen lupia myönnettäessä tulee pyrkiä riittävän pitkiin lupapäätöksiin, joiden kautta kalastusta voidaan kehittää kalastajan ja vesialueen omistajien välillä pitkäjänteisesti. Lupapäätöksissä tulee huomioida saimaannorpan suojelun aiheuttama eri pyydyksille asetetut rajoitukset, jotta kaupallinen kalastus mahdollistuu ympärivuoden.

Kaupallinen kalastus on mitoitettu ja järjestetty kalatalousalueen osakaskunnissa pyydysten yksiköinnin avulla. Valtion vesialueilla kalastuksen järjestämisestä vastaa Metsähallitus.

Pyydysten yleinen yksiköinti ja vaihteluväli eräiden osakaskuntien osalta Haukiveden kalatalousalueella.

- Verkko, jokaista alkavaa 30 m pituutta kohden : **1** yksikköä
- Katiska: **0 - 1** yksikköä
- Rysät/paunetit, korkeus enintään 1,5 : **3** yksikköä
- Rysät/paunetit, korkeus 1,5-5 m : **10** kaupallisen kalastuksen / osakkaan yksikköä
- Rysät/paunetit, korkeus yli 5 m : **20** kaupallisen kalastuksen / osakkaan yksikköä
- Pitkäsiima (max. 100 koukkua) : **2 - 3** yksikköä
- Isku- tai vastaavat koukut 5 kpl : **1** yksikköä
- Rapumerta 5 kpl : **1** yksikköä
- Tuulastus (atrain), harppuuna, jouset: **1** yksikköä
- Nuotta: **50 - 70** yksikköä
- Rantanuotta: **20 - 30** yksikköä
- Trooli : **120 - 150** yksikköä
- Uistin: **1** yksikköä

Pyydyksikön hinnan vaihteluväli osakaskuntien kesken on **2 - 3 €**.

Kaupallisen kalastuksen lupien osalta tulee olla aina ensisijaisesti yhteydessä vesialueen omistajaan. Mikäli kaupallinen kalastaja ja vesialueen omistaja ei pääse kalastuslupien osalta yhteisymmärrykseen, kalatalousalue esittää kalastuslain 13§ mukaan myönnetyn luvan hinnan olevan 5 kertainen kalatalousalueen osakaskuntien mediaaniin lupahinnoitteluun verrattuna. Lisäksi kalastusluvan hakijan on täysimääräisesti korvattava kalatalousalueen edustajan kalastusluvan avustamiseen käytetyt kulut, kokouspalkkiot ja matkakorvaukset kalatalousalueen vuosikokouksen päätöksen mukaisesti, korvauksen ollen vähintään 100 euroa.

VAPAA-AJAN KALASTUS JA KALASTUSMATKAILUN KEHITTÄMINEN

Haukiveden vapaa-ajankalastuksen ja kalastusmatkailun suurin vetovoimatekijä on vahvat ja elinvoimaiset petokalakannat. Pilkkiminen, uistelu ja heittokalastus ovat suosituimmat vapaa-ajan kalastuksen muodot. Verkko- ja muu pyydyskalastus on vähentynyt viime vuosina. Norpansuojelun myötä tullut kalastusasetus vaikuttaa edellä mainittuun, mutta varmasti myös sukupolven vaihdos vesistön käyttäjien keskuudessa.

Riittävän isot ja yhtenäiset viehekalastusalueet ovat elinvoimaisten kalakantojen lisäksi tärkeä vetovoimatekijä vapaa-ajan kalastuksen ja varsinkin uistelun näkökulmasta. Tavoitteena on muodostaa tulevaisuudessa Haukiveden pääaltaalle yksi mahdollisimman suuri yhteislupa-alue. Siihen mennessä kaikkien vesialueen omistajien tulisi pyrkiä mahdollisimman yhteneväisiin lupamenettelyihin ja rajoituksiin kalastuksen järjestämisessä.

Vapaa-ajan kalastajat tuovat mukanaan usein omat veneet ja tämän vuoksi tarvittava infra ja etenkin veneluiskat ovat tärkeässä roolissa. Veneluiskatilanne Haukiveden pääaltaalla on hyvä ja kattava. Kartta Haukiveden veneluiskista löytyy kalatalousalueen verkkosivuilta www.haukivesi.fi.

Haukiveden sijoittuminen kahden keskisuuren kaupungin väliin mahdollistaa kalastusmatkailun kehittämisen yhdessä muun matkailun kehitystoiminnan kanssa. Vesistön äärellä toimii monipuolisia matkailuyrityksiä, joiden kanssa kalastusmatkailua on mahdollisuus kehittää edelleen. Haukiveden pitkä ja monipuolinen kaupallisen kalastuksen historia mahdollistaisi perinnekalastus -teemaisten kalastusmatkojen järjestämisen. Esimerkiksi tuulastus- ja nuottakalastus tarjoaisi kalastuksen lisäksi matkailijalle kokemuksen alueen historiasta.

Haukivedellä toimii lisääntyvässä määrin yrittäjiä, jotka järjestävät ohjattuja kalastusmatkoja. Kalastusmatkoja ja ylipäänsä alueen matkailukalastusta tulee kehittää ja markkinoida kestävän kalastuksen periaatteiden mukaisesti.

Kalatalousalueen ja osakaskuntien tiedottaminen sekä yhteislupa-alueiden luvanmyynti tapahtuu tulevaisuudessa enenevässä määrin sähköisten palveluiden kautta. Tätä osa-aluetta tulee kehittää aktiivisesti, jotta kalastukseen liittyvistä käytännöistä pystytään viestimään reaaliaikaisesti ja tehokkaasti.

Haukiveden kalatalousalueella olisi kysyntää ainakin yhdelle erityisluvalla kalastettavalle lampikohteelle, johon voitaisiin istuttaa esimerkiksi siikaa ja muita lohikaloja.

SIDOSRYHMIEN YHTEISTOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Haukivedellä on tapahtunut lähivuosina osakaskuntien yhdistymisiä, joiden pohjalta on syntynyt kolme suurempaa osakaskuntaa. Lisäksi alueella sijaitsee valtion omistama noin 6 000 hehtaarin kokoinen Linnasaaren kansallispuisto. Osakaskuntien ja muiden vesialueen omistajien välistä yhteistyötä kehitetään kalastusvalvonnan ja erilaisten kunnostushankkeiden kautta.

Kalatalousalue tiedottaa toiminnastaan aktiivisesti verkkosivujen sekä muiden tiedotuskanavien kautta. Edellä mainitulla tavalla pyritään osallistamaan vesialueen omistajia sekä sidosryhmiä kalatalousalueen ja sen hallituksen toimintaan.

Kalatalousalueen tavoitteena on tehdä tiivistä yhteistyötä eri kalatalouden organisaatioiden kanssa. Kalatalousalue on tässä suunnitelmassa laatinut esimerkiksi kalastuksen ja sen kestävyysseuranta mallintavia taulukoita, johon tarvitaan tulevaisuudessa tietoja eri tutkimusorganisaatioilta. Yhteistyö muiden kalatalousalueiden kanssa koetaan myös tärkeäksi etenkin uhanalaisten vaelluskalojen eteen tehtävän työn osalta.

Toimenpiteet kalakantojen hoitamiseksi ja kalastuksen kehittämiseksi

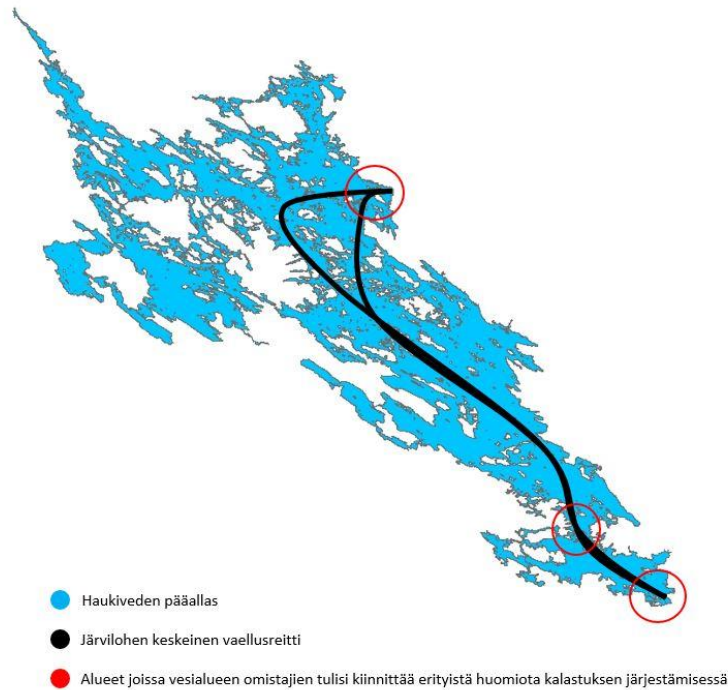
EHDOTUKSET KALASTUKSEN SÄÄTELYTOIMENPITEIKSI

Haukiveden kalastusta ja sen säätelyä koskee keskeisen sijainnin vuoksi moni kalataloudellinen toimenpideohjelma, asetus ja strategia. Näiden lisäksi uusia tai jo määrättyä tiukempia säätelytoimia ei nähdä tarpeelliseksi esittää.

Kalastuksen järjestämisessä Haukiveden alueella huomioon otettavia kalavarojen käyttöön ja hoitoon liittyviä strategioita ovat:

- Järvilohistrategia (Kaijomaa ym. 2003)
- Vuoksen vesistöalueen järvitaimenkantojen toimenpideohjelma (Takkunen ym. 2018)
- Kansallinen kalatiestrategia (Valtioneuvoston periaatepäätös 8.3.2012)
- Kansallinen rapustrategia (Erkamo ym. 2019)
- Saimaannorpan suojelun strategia ja toimenpidesuunnitelma 2017 (Suojelutyöryhmä 30.5.2017)
- Vuoksen vesistön harjuksen hoito-ohjelma (valmisteilla).

Haukiveden pääallas on äärimmäisen uhanalaisen järvilohen keskeinen vaellusreitti, mikä vesialueen omistajien on suositeltavaa ottaa huomioon kalastuksen järjestämisessä (kuva 4). Vesialueen omistajat voivat harkintansa mukaan esimerkiksi rajoittaa kalastusta keskeisten vaellusreittien kapeikkoalueilla.

Kuva 4 Järvilohen tyypillinen vaellusreitti Haukiveden pääaltaalla

SUUNNITELMA KUNNOSTUSTOIMENPITEISTÄ

Kunnostustoimenpiteiden suunnittelu tulee lähteä aina kunnostustarpeen ja nykytilan selvittämisestä. Edellä mainitut selvitykset auttavat toteutettavien kunnostustoimenpiteiden ja niiden tavoitteiden määrittämisessä. Kunnostustoimenpiteiden tueksi tehdään suunnitelma myös seurannasta, jolla toteutettujen toimenpiteiden vaikuttavuutta voidaan todentaa ja tarvittaessa muuttaa. Kalatalousalueella toteutettavien kunnostuskohteita päivitetään ja seurataan tämän suunnitelman liitteessä 1.

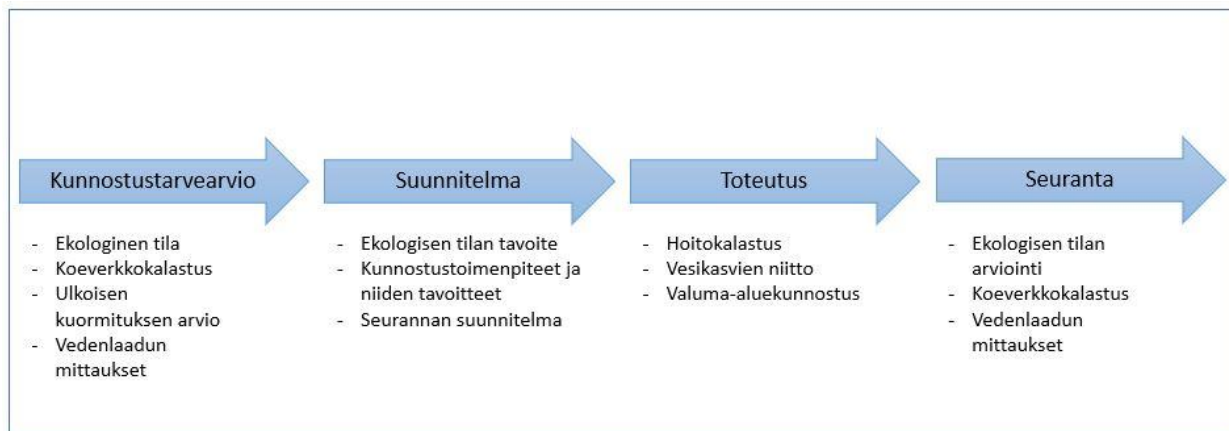
Järvi- ja lampikunnostushankkeet

Tyypillisimpiä järvi- tai lampikunnostustoimenpiteitä ovat valuma-aluekunnostukset, vesikasvien niitot ja hoitokalastukset. Valuma-alueelle suunnitelluista kunnostustoimenpiteissä tulee olla ensikädessä yhteydessä maa-alueen omistajiin. Vesikasvien niitoissa tavoitellaan kalataloudellisessa mielessä positiivista vaikutusta luomalla parempaa virtausta esimerkiksi kapeissa salmipaikoissa vesien hoidon yleissuunnitelman mukaisesti.

Hoitokalastuksella tavoitellaan ulkoisen kuormituksen tai muun ihmistoiminnan aiheuttaman kalapopulaation vääristymän muutosta. Ennen hoitokalastushankkeen käynnistämistä suoritetaan standardien mukainen koeverkko- ja hoitokalastus. Lisäksi tulee selvittää hoitokalastettavan alueen ulkoisen kuormituksen arvio esimerkiksi kalatalousalueelle laaditusta vesienhoidon yleissuunnitelmasta. Hoitokalastukset toteutetaan valvotusti ja niissä saadut kalat punnitaan, jotta saadaan tarkka määrä poistetusta kalabiomassasta. Sitä kautta voidaan

arvioida kalastuksen vaikutusta ja tulevaisuuden toimenpiteitä paremmin. Hoitokalastuksissa suositellaan minimissään 3 vuotta kestävää toteutusta, jotta kalastonrakenteeseen saadaan aikaan riittävän suuri muutos.

Haukiveden kalatalousalueen vesistöjä, joita voidaan ekologisen kokonaistilaluokituksen perusteella suositella hoitokalastuskohteeksi ovat mm. Pieni- ja Suuri Raudanvesi sekä Kosulanlampi (Kirjola 2020).

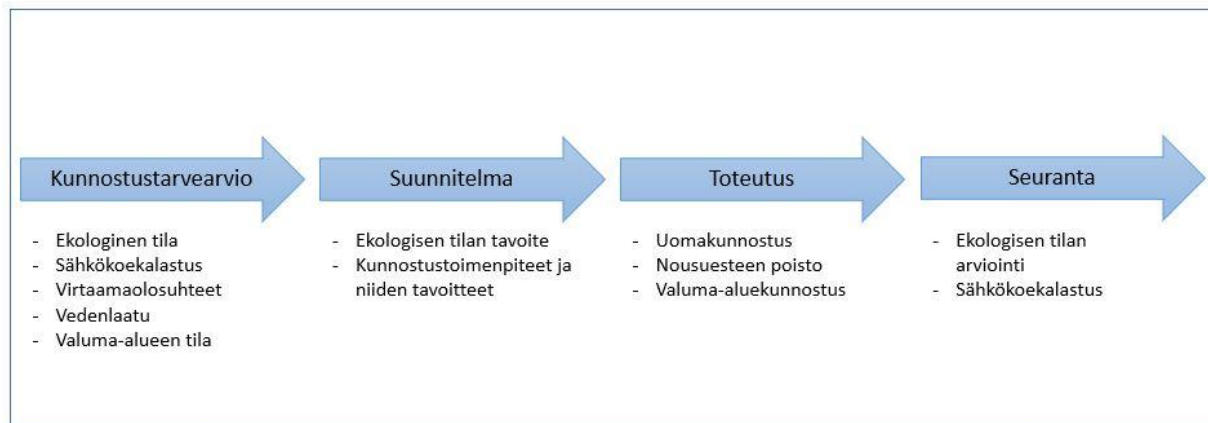

Kuva 5 Järven tai lammen kunnostushankkeen vaiheet ja niiden mahdollisesti sisältämät toimenpiteet.

Virtavesikunnostushankkeet

Virtavesikunnostushankkeiden osalta lähtötilanteen, eli kunnostustarpeen arviointi on kokonaistoteutuksen ensimmäinen vaihe. Kohteen ja sen valuma-alueen nykytilan ja mahdollisten ennallistamisten kartoitukseen tulee ottaa mukaan heti alkuvaiheessa kaikki vesi- ja maa-alueen omistajat. Mikäli yhteinen tahtotila löytyy, voidaan edetä esimerkiksi kalaston ja vedenlaadun selvityksiin.

Seuraavaksi laaditaan suunnitelma hankkeen toteutuksesta ja seurannasta, sekä selvitetään tuleviin toimenpiteisiin tarvittavat luvat. Mikäli hankkeelle haetaan ulkopuolista rahoitusta, suositellaan otettavan huomioon myös seurantaan tarvittavat varat, jotta tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksia voidaan todentaa.

Kuva 6 Virtavesikunnostushankkeen vaiheet ja niiden mahdollisesti sisältävät toimenpiteet.

SUUNNITELMA ISTUTUKSISTA

Kalojen istuttaminen on lähtökohtaisesti ihmistoiminnan tai muun ulkoisen kalakannoille aiheutuvan haitan väliaikaista kompensointia. Myös alkuperäisesti esiintyneitä hävinneitä lajeja voidaan harkinnan mukaan kotiuttaa vesistöön takaisin istutuksin, mikäli niiden elinolosuhteet on parantuneet.

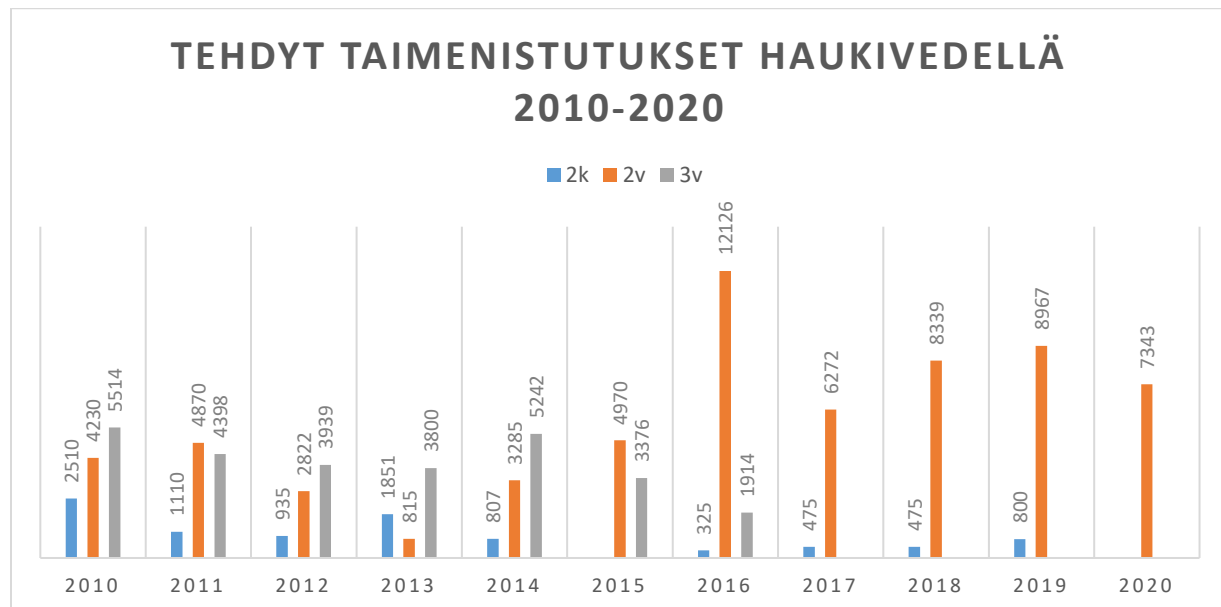
Kannan hoidolliset vaelluskalojen istutukset tulisi toteuttaa mahdollisimman alkuvaiheessa niiden elinkiertoa, eli esimerkiksi virtavesiin kohdistuvilla mätä- ja pienpoikasistutuksilla. Istutukset tulisi kohdentaa sellaisiin paikkoihin, missä elinkierron toteutumiselle on olemassa edellytykset.

Alkuperäisistä lajeista harjus on lisääntynyt aikoinaan ainakin Varkauden koskissa (Seppovaara 1969), mutta lähivuosina niistä ei ole tehty havaintoja. Harjusta voitaisiin istuttaa kalatalousalueen virtavesiin, mutta poikasia ei ole ollut saatavilla.

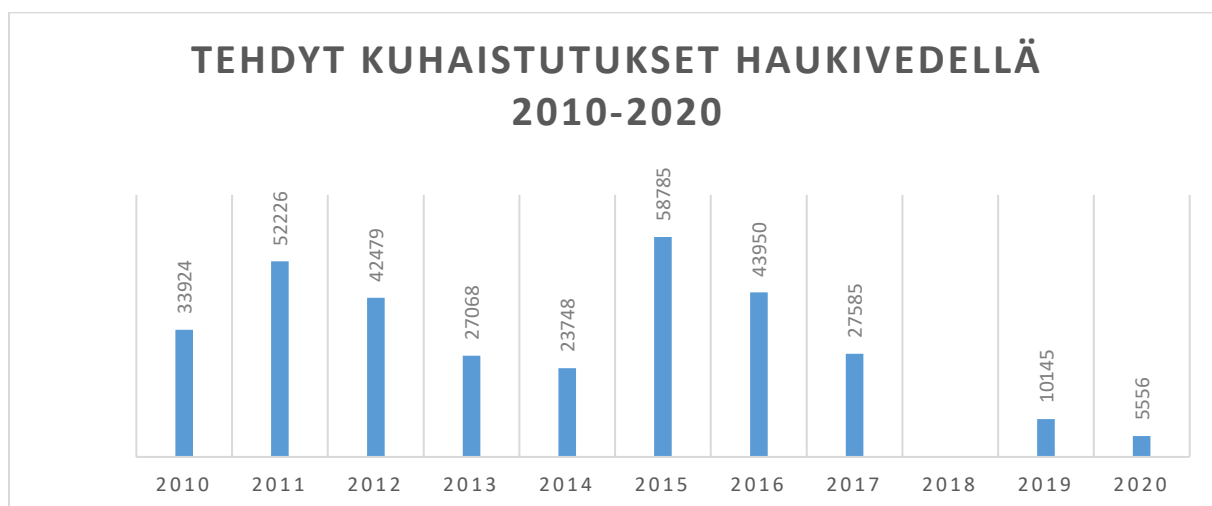
Taimenen viivästysistutukset toimineet hyvin kalastuksen näkökulmasta ja niitä tullaan jatkamaan. Tällä pyritään kohdistamaan kalastus pois luonnonperäisten uhanalaisten kantojen kalastuksesta. Kalastusta varten istutetuilta taimenilta poistetaan rasvaevä.

Kuha lisääntyy Haukivedellä luontaisesti ja kanta on alueella vahva. Istuttamiselle ei nähdä tarvetta ja istutusmäärät ovatkin pienentyneet viime vuosina (taulukko 5).

Taulukko 3 Haukiveden tehdyt taimenistutukset eri ikäluokissa vuosina 2010 -2020

Taulukko 4 Haukiveden tehdyt 1-kesäisten kuhien istutukset vuosina 2010 -2020

Suunnitelma kalastusta ja kalakantoja koskevan seurannan järjestämiseksi

Kaupallinen kalastus

Kalastusta ja saaliita seurataan tulevaisuudessa kestävän kalastuksen järjestämisen helpottamiseksi.

Kaupallisen kalastuksen näkökulmasta Haukiveden kalatalousalueen tärkeimmät seurattavat saalisajit ovat muikku ja kuha.

Muikkukantoja seurataan Luonnonvarakeskuksen keräämän kokonaissaaliin sekä Jyväskylän yliopiston vuosittain tekemän muikun keskikoon seurannan osalta.

Kuhan osalta seurataan vuosittain tammi - huhtikuun välistä verkkokalastuksen kokonaissaalista. Seuranta-ajanjakso ja pyydystyyppi on valikoitu sillä perusteella, että sen koetaan olevan parhaiten kuhankannan tilaa indikoiva tilasto. Kalatalousalue esittää, että Luonnonvarakeskus toimittaa vuosittain kaikilta Haukiveden pääaltaalla kalastavien 1. ryhmän kalastajien keskimääräisen verkkokohtaisen saaliin edellä mainitulta ajalta.

Lisäksi kalakantojen seurantaan esitetään Luonnonvarakeskuksen viiden vuoden välein toteuttamaa koko Haukiveden pääaltaan kattavaa koeverkkokalastusta.

Vapaa-ajan kalastus

Vapaa-ajan kalastuksen ja sen kautta kalakantoihin kohdistuvan vaikutuksen seuranta koetaan haasteelliseksi. Kalatalousalue seuraa myytyjen yhteislupien myyntiä ja päivittää tietoja vuosittain liitteissä oleviin seurantataulukoihin.

Kalakantojen ja kalastuksen tavoitetilat ja osatavoitteet

KALAKANTOJEN ELIVOIMAISUUSARVIOT JA TAVOITTEET

Kalakantojen elinvoimaisuusarviosta ja tavoitteista on tehty seurantataulukko, joka löytyy suunnitelman liitteestä 2. Seurantataulukoissa seurataan seuraavia asioita:

- Kuhan verkkokohtainen saalis aikavälillä tammi-huhtikuu (vuosittain)
- Koeverkkokalastukset (5 vuoden välein)
- Kuhan takautuva kasvu (5 vuoden välein)
- Muikkusaalis per vetotunti (vuosittain)
- Muikun takautuva kasvu (vuosittain)

KALASTUKSEN SEURANTA JA TAVOITTEET

Kalastuksesta ja sen osalta asetetuista tavoitteista on tehty seurantataulukko, joka löytyy suunnitelman liitteestä 2. Kalastuksen osalta seurataan vuosittain alueen mm. kaupallisten kalastajien sekä kalastusmatkailuyrittäjien määrää, myytyjä lupia osakaskunnittain sekä alueella toteutunutta kalastuksenvalvontaa.

SUUNNITELMA OSA-ALUEELLE 2 (VIRTAVEDET)

Haukiveden kalatalousalueella sijaitsevista virtavesistä kalataloudellisesti merkittävin kokonaisuus on Varkaudessa sijaitsevat Ämmän- ja Kämärinkoski. Molemmat ovat osa maa- ja metsätalousministeriön NOUSU -ohjelmaa, jonka tavoitteena on palauttaa vaelluskaloille vapaa kulkuyhteys reitillä ja parantaa lisääntymisolosuhteita koskissa. Kalatalousalue on aktiivisesti mukana edellä mainitun hankkeen valmistelussa, suunnittelussa ja toteutuksessa.

Kalatalousalueella sijaitsevia pienempiä vaelluskaloille sopivia virtavesiä ovat Karhujoki, Taipaleenjoki ja Siikajoki. Lisäksi muita mahdollisesti potentiaalisia virtavesiä ovat Kilpijoki, Olhavanjoki, Sakastinjoki ja Sahinjoki. Kalatalousalue tukee osakaskuntia ja maanomistajia tarvittaessa mahdollisten kunnostushankkeiden käynnistämisessä ja toteutuksessa. Virtavesikunnostushankkeiden tavoitteet ja seuranta liitteessä 1.

SUUNNITELMA OSA-ALUEELLE 3 (PIENET JÄRVET)

Haukiveden kalatalousalue pitää sisällään hyvin erityyppisiä pienempiä järviä ja lampia. Pääaltaan pohjoispuolella olevat vesistöt ovat tyypiltään pääosin syviä ja karuja. Pääaltaan eteläpuolella sijaitsee puolestaan profiililtaan matalampia sekä rehevämpiä järviä. Pääaltaan eteläpuolelta löytyy kuitenkin myös muutamia kirkasvetisiä ja pieniä lampia.

Haukiveden pääaltaan kuulussa suurilta osin Saimaannorpan suojelun alueeseen, mahdollistavat pienemmät järvet kalastuksen ympärivuotisesti pyydyksillä, joita ei voi käyttää asetusalueella. Esimerkiksi verkkokalastus on näissä kohteissa suosittua niin paikkakuntalaisten, kuin myös kesäasukkaiden keskuudessa.

Haukiveden kalatalousalueella on useita pienempiä järviä, missä on saatu hyviä istutustuloksia siian osalta. Järvet ovat lueteltu tarkemmin osiossa ”Pienet järvet”. Siikaistutuksia suositellaan tehtäväksi niiden toteutukseen hyvin soveltuviin vesistöihin. Yleinen istutussuositus hyvillä siikavesillä on noin 10–20 yksilöä/ha (1-kes. poikanen) 2 - 3 vuoden välein. Erittäin tuottaville vesialueille, joissa ei tapahdu luontaista lisääntymistä, tiheyttä voidaan nostaa maksin ollessa noin 40–50 yksilöä per hehtaari. Yliiteitä istutuksia pitää välttää, jotta liiallinen tiheys ei haittaa yksilöiden kasvua. (Kivinen 2021)

Pääaltaan pohjoispuolella sijaitsevat vesistöt

Haukiveden kalatalousalueen pohjoisosassa sijaitsee useita hyvän vedenlaadun omaavia järviä ja lampia, joihin on istutettu siikaa onnistuneesti. Tällaisia vesistöjä ovat mm. Siikajärvi (9 ha), Valkealampi (7,3 ha), Tervalampi (7,9 ha), Hepolampi (5,8 ha), Pitkäjärvi (79 ha), Pieni-Silmunen (7 ha), Ahvenlampi (5 ha) ja Kilpijärvi (51 ha).

Muista lähialueen vesistöistä poiketen Immolanjärvi (102 ha) on piirteiltään matala ja lievästi rehevöitynyt. Järven keskisyvyys on noin 2 metriä. Järvelle on rakennettu pohjapato myllypuron yläpuolelle estämään vedenpinnanalentuminen haitalliselle tasolle. Pohjapato on toiminut odotetusti ja kasvillisuuden umpeenkasvu on pysähtynyt ja alueen ekologinen tila parantunut (maastokartoitus 2021).

Pääaltaan eteläpuolella sijaitsevat vesistöt

Kalatalousalueen eteläosissa sijaitseva Putkilahti (359 ha) on tunnettu runsaista vesilintukannoista. Iso ja pieni raudanvesi on ollut pitkään systemaattisen hoitokalastuksen kohteina.

Loikansaaren ja Tammenlahden alueella sijaitsevat Säynejärvi, Lahnanen, Jouhenjärvi, Kortejärvi, Pitkäjärvi, Kurenjärvi ja Särkijärvi ovat hyviä vesistöjä siian osalta ja niissä istutuksia suositellaan toteutettavan aikaisemmin mainitun ohjeistuksen mukaan. Kalatalousalueen eteläosassa sijaitseva Suuri-Mieloo lukeutuu myös hyviin siikajärviin.

SUUNNITELMA KALASTUKSENVALVONNAN JÄRJESTÄMISESTÄ

Kalatalousalueella on 11 valtuutettua kalastuksenvälvojaa. Metsähallituksen hallinnoimilla viehekalastusalueella valvotaan viehekalastusta ja luvallisuutta yhteistyössä Metsähallituksen kanssa. Haukivesi on Saimaannorpan elinaluetta, jossa Metsähallitus norppa- aluetta koskevien kalastusrajoitusten valvontaa. Kalatalousalue valvoo niin ikään norpparajoituksia muun valvonnan yhteydessä.

Osakaskunnat ovat osallistuneet kalastuksen ja norppa-asetuksen mukaisten pyydysten käytön valvontaan ja toimintaa on tarkoitus tämän osalta jatkaa. Osakaskunnilla on nimetty omat kalastuksen valvojat. Lisäksi kalatalousalue selvittää kalastuksenvälvonnan ostopalvelun kehittämiseen liittyviä mahdollisuuksia.

VAELLUSKALOJEN, UHANALAISTEN KALAKANTOJEN JA BIOLOGISEN MONIMUOTOISUUDEN HUOMIOON OTTAMINEN TOIMENPITEISSÄ

Kalasto

Kuten aiemmin mainittu, Haukiveden kalatalousalue kuuluu alueena monen eri uhanalaisen tai vaarantuneen kalalajin strategiaan ja toimenpideohjelmaan. Kalatalousalue noudattaa edellä mainittujen suunnitelmien toimeenpanoa ja viestii niistä edelleen vesialueenomistajille. Kalastuksen järjestämisessä pyritään koko kalatalousalueella yhteneväisiin suosituksiin ja rajoituksiin. Kalatalousalue osallistuu mahdollisuuksien mukaan alueella tapahtuvien elinympäristökunnostuksien suunnitteluun ja toteutukseen.

Saimaannorppa

Haukivesi on Pihlajaveden kanssa merkittävin Saimaannorpan elin- ja lisääntymisalue. Osalla Haukiveden kalatalousalueen osakaskunnista on pitkät perinteet kalastuksen ja Saimaannorpansuojelun yhteensovittamisessa alkaen 1980-luvun alusta.

Norppa-asetus rajoittaa tiettyjen pyydysten käyttöä ennen kaikkea avovesikaudella. Pyydystyyppiasetuksella on määritelty norpalle vaaralliset pyydykset, jotka on kielletty ympäri vuoden. Asetus kalastuksen rajoittamisesta rajoittaa joidenkin pyydysten käyttöä tiettyinä aikoina vuodesta. Haukiveden kalatalousalue ja osakaskunnat tiedottaa omissa tiedotuskanavissaan Saimaannorpan suojelualueista ja niihin liittyvistä kalastuksen rajoituksista.

Haukivedellä toimiva ammattikalastaja on ollut aktiivisesti mukana norppaturvallisten pyydysten kehityksessä. Norppaystävällisen rantarysän ja muiden pyydysten kehitys ja käytön edistäminen vääristyneiden kalakantojen korjaamiseksi nähdään tärkeäksi tavoitteeksi.

Yhteinen Saimaan norppamme -LIFE -hankkeen yhtenä osa-alueena Saimaan norpan keinopesiä on sijoitettu myös Haukiveden alueelle, joiden tarkoituksena on turvata pesintä vähälumisina talvina. Kalatalousalueen vesialueiden omistajat tekevät edellä mainitussa asiassa yhteistyötä hankkeen kanssa. Vesialueen omistajat ovat osallistuneet aktiivisesti norpan pesälaskentoihin ja apukinosten tekemiseen. Haukiveden kalatalousalue on ollut edustettuna ympäristöministeriön Norppa -työryhmässä.

TÄPLÄRAVUN JA MUIDEN VIERASLAJIEN HUOMIOON OTTAMINEN TOIMENPITEISSÄ

Haukiveden pääallas on täpläravun esiintymisaluetta. Kansallisen rapustrategian 2019 - 2022 mukaan täplärapukannan kasvua ja leviämistä tulee pyrkiä estämään suunnitelmallisesti ja tehokkaasti. Haukiveden pääaltaalle suositellaan kannan leviämistä rajoittavaa pyyntiä.

Kalatalousalueen pienemmissä järvissä ja joissa tavataan paikoittain jokirapua. Alueilla, joissa tiedettävästi esiintyy alkuperäisiä jokirapu -kantoja, tulee olla erityisen huolellinen pyydysten desinfioinnin suhteen, ettei täpläravun levittämä rapurutto pääse leviämään kalatalousalueen vesistöissä ihmisen toimesta. Jokiravun esiintymistä tulee kartoittaa koeravustuksin ja niiden tuloksia tulee päivittää kalatalousalueen tietoisuuteen ja tiedottaa edelleen vesialueen omistajille.

Kalatalousalue suosittelee vierasperäisten pienpetojen, eli esimerkiksi minkin ja supikoiran tehostettua pyyntiä.

Haukiveden kalatalousalueella on tavattu myös sammaleläintä, jonka esiintyminen on yleistä lämpimän veden aikaan heinä-elokuussa. Myös villasaksirapua esiintyy satunnaisesti (1 havainto viimeisenä 3 vuotena). Valvovan viranomaisen tulee kiinnittää huomiota rahtilaivaliikenteen pilssivesiin liittyviin käytäntöihin, ettei edellä mainitut tai muut vieraslajit pääse kulkeutumaan tai lisääntymään Vuoksen päävesistöalueella.

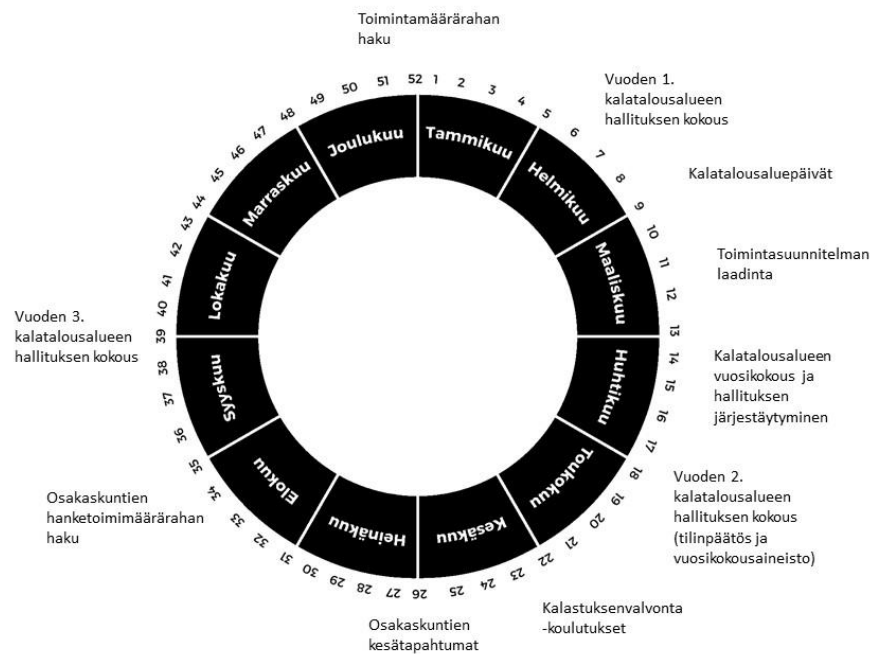
EHDOTUS OMISTAJAKORVAUKSIEN JAKAMISESTA

Omistajakorvaukset jaetaan pinta-aloihin suhteutettuna hehtaarikohtaisella korvauksella, joka on koko alueella yhtenäinen.

SUUNNITELMA VIESTINNÄSTÄ

Kalatalousalueen viestinnässä tullaan siirtymään entistä vahvemmin sähköisten viestintäkanavien käyttöön. Haukiveden ja Pohjois-Haukiveden osakaskunnilla on jo toimivat verkkosivut. Myös muille vesialueiden omistajille suositellaan sähköiseen tiedottamiseen ja lupamyyntiin siirtymiseen.

Kalatalousalueelle on suunniteltu viestintää varten vuosikello, josta näkyy toiminnan ja viestinnän kannalta tärkeät tapahtumat (kuva 7).

Kuva 7 Viestinnän vuosikelloon merkitään kalatalousalueen tärkeät tapahtumat

KÄYTTÖ- JA HOITOSUUNNITELMAN TOIMEENPANO JA VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI SEKÄ SUUNNITELMAN PÄIVITYS

Kalatalousalueen tavoitteena on päivittää ja seurata vuosittain kunnostushankkeita, kalastusta ja kalakantojen tilaa tämän käyttö- ja hoitosuunnitelman liitteissä olevien seurantataulukoiden avulla. Kaavioihin päivitetään vuosittain kalatalousalueen hallituksen tässä suunnitelmassa asettamia tavoitteita sekä lisätään tarvittaessa uusia.

VIITTEET

Seppovaara O. 1969: Ison-Saimaan kalat ja kalastus. - Suomen kalatalous

Erkamo E. 2019: Kansallinen rapustrategia 2019 -2022.

Eskelinen P. 2019: Viehekalastus kalatalousalueilla.

Kirjola E. 2020: Etelä-Savon alueen hoitokalastussuunnitelman päivittäminen.

Palomäki A. 2021: Vesienhoidon yleissuunnitelma Haukiveden kalatalousalueelle.

Kivinen J. 2021: Suullinen tiedoksianto

Liite 1. Haukiveden kalatalousalueella tapahtuvien kunnostushankkeiden tavoitteet ja seuranta.

[illegible][illegible]

Liite 2. Kalastusta ja kalakantojen tavoitteet ja seuranta.

[illegible]

[illegible]